

УЗБЕКИСТОН КОМПАТИЯСИ
МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ
СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ.

43-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 71 (11820).

Якшанба, 26 март, 1961 йил.

Баҳоси 2 тийин.

«КИЗИЛ УЗБЕКИСТАН» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА КОМПАТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР.

ТАСС
ахбороти

БЕШИНЧИ ЙЎЛДОШ-КЕМА УЧИРИЛДИ

Космик фазони тадриқ қилиш соҳасидаги иш-
лар планига мувофиқ, 1961 йил 25 мартда Совет
Иттифоқида бешинчи йўлдош-кема Ер теварағидаги
орбитага чиқарилди.

Йўлдош кемани учириндан кузатиладиган асосий
мақсад унинг конструкциясини ва кемада ўрнатил-
ган ҳамда инсоннинг космик фазода учиб-
бўлиш қайтшида унинг ҳаёт фаолиятини таъминлаш
учун муҳажалланган системадорнинг конструкция-
ларини янада ишлаб чиқишдан иборатдир.

Йўлдош-кема муҳажалланганга яқин бўлган ор-
бита бўйлаб ҳаракат қилиди.
Йўлдош-кеманинг оғирлиги, учирувчи ракета-

нинг сўғити босқичи вазиини ҳисобга олмаганда,
4.695 килограммдир.

Йўлдош-кема ичда таърибга қилинадиган ҳай-
вон — «Звездочка» лабалик ит ва бошқа биологик
объектлар бўлган кабина, шунингдек телеметрия
ва телевизион системадор, траектория ўлчовлари
ўрнатилган эди.

Кема бортидаги аппаратлар учин вақтида нор-
мал ишлаб турди.

Ҳозирги вақтда ана шу маълумотлар ўрганил-
моқда ва ишлаб чиқилмоқда. Учинда қатнашган
биологик объектлар устидан кузатиш ўрнатилди.

ҚҮРИҚ ЕРЛАРНИ ЎЗЛАСТИРИШДАГИ ЯНГИ БОСҚИЧ ВА ҚОЗОҒИСТОН ҚИШЛОҚ ХҲЖАЛИГИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

Қозоғистон ССР қишлоқ хўжалик илғорларининг Олмаота шаҳридаги кенгашида 1961 йил 21 мартда

Ў р т о қ Н. С. Х Р У Ш Ч Е В н у т қ и

Азиз ўртоқлар!

КПСС Марказий Комитетининг
январь Пленумидан буён икки ой
ўтди. Ана шу қисқа давр ичда
бутун мамлакатимизда Пленумнинг
қишлоқ хўжалигини янада ривож-
лантириш тўғрисидаги қарорлари
ни тушунириш ва амалда ошириш
учун кенг миёёда таъкилотчилик
ва оммавий-сиёсий ишлар олиб бо-
рилди. Мамлакатда партиянинг
XXII съезди, мамлакатимиз халқ-
ларинин коммунизм куралини про-
граммиси билан қуроллантиридан
сан сўзга баланд рух билан тай-
ёргилар қўрилмоқда.

Марказий Комитет. Президиуми-
нинг ҳарорига мувофиқ, мамлака-
тимизнинг барча асосий зоналари-
да ўтказилган қишлоқ хўжалик
илғорларининг кенгашлари. Плен-
ум томонидан қўйилган вазифа-
ларини амалда оширишда муҳим
роль ўйнади. Киев ва Ростов-
Донда, Тбилис ва Воронежда,
Москва ва Свердловскда, Новосибир-
скда ва эндиликда Челябинскда
номи берилган Акмолинскда ҳам-
да бу ерда, Қозоғистон республи-
касининг пойтахти Олмаота шаҳ-
рида ўтказилган кенгашларда 25
мингдан кўпроқ қишлоқ хўжалик
илғорлари, партия, совет, касба-
соҳа ва комсомол ҳодимлари,
отинлар ва мутахассислар қат-
нашдилар. Кенгашларнинг ишда
ўз ишининг қўзғилиш яқини билди-
ган, жонқуяр, серғайрат ва сабо-
ли кишилар иштирок қилдилар.

Ана шу кишиларга таъкилотчи-
лик қандай вазифаларни муваффақият-
ли ҳал этиш мумкин. (Қарасалар.)
Кейинги йилларда Марказий
Комитетнинг топиширигига муво-
фиқ менга мамлакатимизнинг тур-
ли районларида бир неча марта
боришга тўғри келди. Марказий
Комитет Президиумининг топи-
риги билан бу сафар ҳам кўп ре-
спубликалар, област ва ўлкаларда
бўлдим.

Кенгашларнинг иши, турли рай-
он ва республикалардаги кўп киши-
лар билан учрашув, ва сўхбатлар
чўқур мамнуиятни туйғулариини
вужудга келтиради. Марказий Коми-

тетнинг январь Пленуми илгарин
сурган вазифалар муваффақиятли
бажарилишига, халқ хўжалигимиз-
нинг янада тез сўрятьлар билан
олга боришига қаттиқ ишонч ба-
ғишлайди.

Ўртоқлар, сизларга шунин айт-
манки, мамлакат бўйлаб қилинади-
ган бундай сафар буюк мактабдир,
шу билан бирга у кишига куч-қув-
ват бағишлайди, чуқури бундай са-
фарлар вақтида халқнинг қудратли
ва битмас-туганмас ғайратини
иштирокчи қўзғатади, киши.
Ерларининг қўздан кеңири,
одамларнинг гапларига қўлоқ со-
лар экансан, жуда кўп ақоиб
кишилар билан сўхбат қилар экан-
сан, кучингизга куч қўшилганлигини
ҳис этасан, ленинчи партияимиз
учун, қахрамон халқимиз учун қу-
вонч ва иштирок туйғулари билан
тўлиб тошсан, киши. (Гулдўрос
қарасалар.)

Сизлар билансизларки, менга
кенгашларнинг ишда қатнашибти-
на қўлмай, балки, кишилар билан
сўхбатлашш, уларнинг илтимос-
лари, маслаҳатлари, танқидий
мулоҳазалари ва тақдирларини
ҳам эшитишга тўғри келди. Ана шу
учрашувлар вақтида барча
совет қишлоқларининг бир хил қай-
ғи билан, жонқуярлик билан
йашаётганлигини ҳис этасан.
Киши, ҳамма жойда анча катта
муваффақиятларга эришганмиз, ян-
ги қорхоналар, уй-жойлар, мактаб
ва клублар, касалхона, ошхоналар
ва бошлар муассасалари кўп қу-
рилмоқда. Булар кишини қувон-
тирди. Аммо, ҳали қийинчилик-
лар ҳам бор ва ана шу қийинчи-
ликларни бартараф қилмоқ учун
ҳали кўп иш қилишимиз керак.

Қозоғистонга келганимиз бир
ҳафтадан ошди. Мен кўрик ерлар-
даги «Кантемиров» ва «Рос-
тавский» совхозларида, Аммо-

линск шаҳрида ва Олмаотада бўл-
дим. ҳамма жойда қўрилш ишлар-
нинг тез кенг миёёда олиб бори-
лмоқда ва ҳамма жойда фидокоро-
на меҳнат нафаси сезилиб турибди.

Учрашув ва сўхбатлар вақтида
кўп ўртоқларимиз имкониятлари-
миздан яхшироқ фойдаланиш тў-
ғрисида чинакам ғамхўрлик қила-
ётганлигини кўрдим. Бу имко-
ниятлар эса ҳақиқатан ҳам бит-
мас-туганмасдир. Ўртоқлар, меҳ-
наткашларнинг таклифлари ва та-
қидий мулоҳазаларига сезгирлик ва
эътибор билан қараш керак. Чу-
нки, уларнинг ҳаммаси умумий
ишимизни янада яхшироқ олиб
бориш учун чин қўлдан айтил-
ган гаплардир. Мен Марказий Ко-
митет ва Совет ҳукумати шайиға-
га яхши истакларини изҳор қилган
ҳамма ўртоқларга самимий та-
шаккур айтишни истайман. (Гул-
дўрос қарасалар.)

Сизнинг кенгашингиз билан қи-
шлоқ хўжалик илғорларининг ён-
да кенгашлари ҳамон бўлади. Ўртоқ-
лар, коммунист партия Марка-
зий Комитети ва Совет ҳукумати-
нинг топиширигига мувофиқ, қи-
шлоқ хўжалик илғорларига ва сиз-
лар орқали Совет Қозоғистонининг
барча меҳнаткашларига оташын ва
самимий салом топиширишга ва бую-
к коммунист кирилиш ишда
яридувчи муваффақиятларга
эришувинингизни чин қўлдан тил-
лашга ижозат бергайсиз. (Гулдўрос
қарасалар.)

Вакиллари бу ерда ҳозир бўл-
ган ва кенгашларнинг ишда
қатнашаётган ўрта Осиёдаги барча
қардош республикаларга — Узбек-
истон, Қирғизистон, Тожикистон ва
Туркменистон меҳнаткашларига
оташын, самимий салом ва энг ях-
ши истакларини йўлайман. (Гул-
дўрос қарасалар.)

Сизнинг республикангизда Қў-
риқ ўланини таъкилотчи қилиш
ишда саноатнинг ривожланиш-
лиги, дон ва чорвачилик маҳсуло-
ти, хусусан гўшт етиштириш
кексин суратда ортиб бораётган-
лиги республиканинг экономикаси
ва маданиятини янада тез ривож-
лантиришга ердам беради.

Қозоғистонда қўриқ ерлар ўз-
лаштирилиш натижасида дон
етиштириш қўриқ ерлар ўзлашти-
рилишдан олдинги беш йиллик
давридаги (1949-1953 йиллар) ўр-
тача йиллик даража — 240 мил-
лион 600 минг пуддан беш йил-
ликда (1956-1960 йиллар) 1 мил-
лион 149 миллион 700 минг пуд-
га етди. Шу давр ичда Қозоғистон
республикасида давлат йўли
билан дон қилиш бир йил
хисобига ўртача 111 миллион пуд-
дан 708 миллион пудга кўпайди.
Қўриқ ерлар ўзлаштириш бошлан-
ганидан буён ўтган давр ичда
Қозоғистон Ватаниннинг галла омор-
ларига қўшимча равишда жами 3
миллиард 100 миллион пуд дон
берди. (Гулдўрос қарасалар.)

Қўриқ ерларнинг ўзлаштирили-
ши жамоат чорвачилигини тез ри-
вожлантириш учун янги имконият-
лар очиб берди. Хўжаликларнинг
ҳамма категориялари бўйича гўшт
етиштириш (сўйилган вазида) 1953
йилдаги 325 минг тоннадан 1960
йилда 544 минг тоннага, яъни бир
йили баравардан зиёд кўпайди.
Гўшт қарид қилиш эса қарийб икки
баравар ортди. Ана шу йиллар
ичида сўт етиштириш 1 миллион
562 минг тоннадан 2 миллион 490
миг тоннага етди. Яъни бир йили
баравардан зиёд кўпайди, давлат
йўли билан сўт қарид қилиш эса
қарийб икки баравар ошди.

Қозоғистонда қўйчилик катта
аҳамиятга эгадир. Кейинги етти
йил ичда республикада қўйлар
сони умуман 11 миллион 600 ми-
гдан бир баравардан зиёд кўпай-
ди, жун қарид қилиш эса қарийб
икки йили баравар ортди.
Республикада чорвачилик ва ян-
ги ривожланишнинг характерловчи ана
шу рақамлар чорвачилик маҳсу-
лотлари — гўшт, жун, сўт етиш-
тириш кексин суратда кўпайти-
риш учун ҳали жуда кўп иш қи-
лишимиз керак эканлигини ҳам
қўрғатади.

Қўриқ ерларни ўзлаштириш —
жуда катта революцион аҳамият-
га эга бўлган ишдир. Қўриқ ерлар-
нинг ўзлаштирилиши шу жиҳатдан
жуда муҳимки, бу тадбир Совет
Иттифоқидаги барча халқларнинг
куч-ғайрати билан амалда ошири-
лди. Қўриқ ерларни ўзлаштириш
даврида барча қардош республика-
лардан юз мингларча ватандар
лар Қозоғистонга келдилар ва ас-
рлар бўйи бекор ётган ерлар қиёфа-
сини қозоқ халқи билан биргалик-
да ғайратлиқ юбордилар, бу ер-
ларни совхоз ва колхозларнинг
маҳсулотлар майдонларига айланти-
рдилар.

Қозоғистон Коммунист пар-
тияси, унинг Марказий Комитети
ва республика ҳукумати партия-
мизнинг Совет Иттифоқи шарқий
районларининг экономикаси ва ма-
даниятини ривожлантиришга қара-
тилган йўлини амалда ошириш
соҳасида кўп иш қилдилар. (Қар-
асалар.)

Қўриқ ерларни ўзлаштириш дав-
рида саноатни ривожлантириш со-
ҳасидаги каби республиканинг бун-
гун ҳаётида ҳам чуқур социал-
иқтисодий ўзгаришлар бўй берди. Қозо-
ғистон республикасининг аҳолиси
1954 йилдан 1961 йилгача бўлган
давр ичда уч миллион ордин ва
ҳозирги вақтда республикада 10
миллион 400 минг киши бор. (Қар-
асалар.) Шу билан бирга шаҳар
ва қишлоқ аҳолиси сабабаравар бў-
лиш миллион ишчиларга кўпайди.
Эндиликда Қозоғистон республика-
си аҳолисининг соини жиҳатидан
Совет Иттифоқида Россия Федера-
цияси ва Украинадан кейин учин-
чи ўринда турибди. (Қарасалар.)

Республика аҳолисининг соини
ортиб бормоқда ва уй-жой қурили-
ши ҳам йил сайин кенгаймоқда.
Кейинги етти йил ичда Қозоғис-
тоннинг шаҳарлари ва ишчи по-
сёлкаларида жами қарийб 28 мил-
лион квадрат метр қуриш кватира-
лари қурилади. Республиканинг қишлоқ
районларида ана шу давр ичда
218 минг уй қурилади.

Аҳолининг структураси республи-
канинг ҳаётида жуда катта иқ-
тисодий ва сиёсий ўзгаришлар бўй
берганлигини ифода этади. 1940
йилда республиканинг халқ хўжа-
лиги 900 минг ишчи ва хизмат-
чи ишлаган бўлса, 1960 йилда иш-
чи ва хизматкашлар сонин 3 миллион
кишига етди, яъни уч баравардан
зиёд кўпайди.

Мамлакатимизда амалда ошири-
ладиган маданий революция Совет
Шарқий халқларининг, шу жумла-
дан қозоқ халқининг турмушини
ҳам фойда самарали таъсир қўра-
ган. Мен бу ерда ҳам социалистик
тузум гимн бўлиб жаранглаётган
рақамларга яна мурожаат қилиш-
ни истайман.

Революциядан илгаринг даврда
қозоқ халқи тамомла деярли
воқоқ эди. Қозоғистон районлари-
да олий ўқув юрлари йўқ эди,

Қозоғистоннинг ўз врачлари, ин-
женерлари, агрономлари йўқ э-
ди бўлса, ҳар 1000 кишига 251
олий ва ўрта маълумотли тўғри
келарди, ҳар 1000 ишловчининг
448 таси олий ва ўрта маълумотли
кишилардир. Ҳозирги вақтда
Қозоғистонда Фанлар академия-
си, давлат университети, кўпгина
илимий таъкилот институтлари ва
олий ўқув юрлари самарали иш
олиб бормоқдалар.

Ўртоқлар, кейинги йилларда
сизнинг республикангиз жуда кўп
ең кучларга эга бўлди. Катта ва
мураккаб вазифаларни бажара
қилишга қодир бўлган серғайрат юз
мингларча йигит ва қизлар пар-
тиянинг қаринғи билан, Ленин
комсомолининг йўлбасчилиги билан
қўриқ ерларни ўзлаштиришга кел-
дилар, зарбдор комсомол, қури-
лчиларнинг келдилар. Ҳозирги
вақтда Қозоғистон комсомолни саф-
ларига 800 мингдан кўпроқ ком-
сомол аъзоси ва комсомол ёшлар
ва яна бир миллионга яқин йигит
ва қиз борлигини менга айтиб бе-
рдилар. Демак, Қозоғистонда яш-
овчи ҳар беш кишининг қарийб бит-
таси ең киши экан. Партия та-
шкисларига ёшларнинг ташаббуси
ва фаолиятини, меҳнат қилиш ва
ўқиниш йўлидаги иштишларини
қўллаб-қувватлашлари ва қулай-
лаштириш керак. Совет ёшлари пар-
тия раҳбарлигига коммунизм та-
танаси учун улкан ишларни я-
ратинишга қодирдир. (Қарасалар.)

Ўртоқлар, ҳозирги вақтда Қозо-
ғистонда 178 минг кишига, тех-
ник ва агроном — 63 мингга кў-
проқ яраш ва ўрта меҳнатчи хизмат-
лари қарийб 150 минг ўқитувчи,
илимий ҳодимлар ва маданият
фронтини бошқа арбоблари иш-
лабганликларида бир назар со-
линг. Бу ерда ёзувчилар ва санъат
арбобларининг улкан отряди
қалқ бахт-саодати йўлида, Ватани-
ни қаринғи эътириш ва қудлати-
ланиш йўлида хизмат қилмоқ-
да. Совет социалистик мадания-
тининг муваффақиятлари тўғрисида
фақат бизнига гапиргаётганимиз
ёқ, буни гарбдан келган баъзи
меҳнатлардан қўшнча қўшнча
бўлса ҳам, тан олмақдалар.
Дарҳақиқат, халқи ўтмишида
сизга деярли саводсиз бўлган ў-
на Совет ҳокимияти йиллардан
ма қилинганда аҳолида, бун-
дан маданиятнинг қўчилири
фан жуда тез парвос қилган экан,
улар ҳамма ҳам дер эдилар. (Қар-
асалар.)

Коммунист партия давлати-
ми қурилишининг ҳамма босқич-
ларида миллий масалалар катта
эҳтибор бериб келди. Бизнинг
партияимиз бу нарсаларга асосланиб
иш қўриб келмоқдаки, тенг ҳу-

қулки халқларнинг ихтиёрий итти-
фоқи мавжуд бўлган шароитда бу-
юн давлат шовинизмга ҳам, ма-
халлий миллатчиликка ҳам ўрин
бўлиши мумкин эмас, пролетар
интернационализи, халқлар дўст-
лиги асосидагина социализм ва
коммунизм қурилишининг улғувор
вазифаларини муваффақиятли ҳал
этиш мумкин. (Қарасалар.)

Владимир Ильич Лениннинг
«Туркистондаги коммунист ўртоқ-
ларга» деб ёзган ақоиб макту-
бининг аста олинғиз:

«Туркистон халқлари билан тў-
ғри муносбат ўрнатин. — деб ёз-
ган эди Владимир Ильич. — эн-
диликда, ҳа, мунозаласиз айтиш
мумкинки, Россия Федератив Со-
вет Социалистик Республикаси
учун буюк жаҳоншумул тарихий
аҳамиятга эгадир.

Совет Ишчи-Дехқонлар Респуб-
ликасининг кучсин, илгари эъли-
ган халқлар билан муносабати бу-
тун Осиё учун ва дунёдаги барча
мустанлакалар учун, мингларча
миллион кишилар учун амалий
аҳамиятга эга бўлади».

Бу мактубда ҳаммамиз халқлар
ўртасида ўртоқларча, дўстона му-
носабати ўрнатинишга қодир экан-
лигининг амалий иш билан ис-
бот қилиб бермоғимиз керак, деб
таъкидланган эди. Коммунист
партияи улуғ Лениннинг бу тала-
би вазиини амалда оширди.
(Гулдўрос қарасалар.)

Барча совет республикалари
экономикаси ва маданиятини
гуллаб-яшнаганлиги ленинча мил-
лият сийбат талаба қилганлиги
ни жуда ёрқин ифода этади. Қозо-
ғистон ва ўрта Осиёдаги барча
республикалар халқларининг ва-
киллари қатнашаётган бу кенгаш
барча халқларимизнинг қардош-
ларга дўстлигини яқини исботлаб
берувчи далиллар. Халқларимиз-
нинг мақсади ва йўли бирдир.

Мен чет Шарқнинг кўп мамла-
катларида бўлдим. Бу мамлакат-
ларда асрлар бўйи давом этган
мустанлакачилик аҳлини натижаси-
да қалқлар ўз меҳнатининг ноз-
неъматларидан, замонавий фан ва
маданият неъматларидан фойдала-
ниш имкониятидан маҳрум этил-
ган эди. Ахир ҳар гап билан халқлар
нинг тўғ қандайлиқ аҳолида, ту-
р-
фа ва маданиятнинг қўчилири
халқларнинг бундай қобилият-
ларга эга эмаслиги тўғрисида бор-
майтир-ку, эксплуатация ва му-
станлакачилик аҳлини оқлаш ҳам
дабадийлаштиришга ўринаётган
реакционерлар, ирқчилар, мустан-
лакачилар худди шундай деб да-
во қилмоқдалар. Улар бир ирқ-
нинг бошқа ирққа нисбатан афзал-

лиги тўғрисидаги турли-туман на-
зарияларини ўйлаб чиқармоқдалар
ва бу назарияларни меҳнатлар
ҳамда обивателларнинг миёсига
сингирмоқчи бўлиб уринмоқда-
лар. Имперализм ўтказиб кела-
ётган бундай сийбат — инсоният-
га душманчиликдан иборат бўл-
ган бундай сийбатдан ҳам қабҳроқ
сийбат ва идеология йўқ.

Мустанлакачиликнинг ҳукмрон-
лиги даври энди ўтиб кетмоқда.
Ўйотган Шарқ қоматини ростлаб
олмоқда. Африка жўш уриб, ас-
рий қулиқ кишанларини парча-
лаб ташламоқда. Латин Америка-
си халқлари ҳаракатга келди. Ре-
волюцион Куба уларга намуна
қўрғатмоқда. Ана шу мамлакат-
ларнинг ҳаммасида ишовчи халқ-
лар билан Совет мамлакатига, Европада-
ги ва Осиёдаги социализм мамла-
катларига умид билан қара-
моқдалар. Улар Совет Шарқидagi
республикаларга эр шодлик билан
назар солмоқдалар ва соци-
ализм ўрта Осиё ҳамда Қозоғистон
халқларига иқтисодий сийбат ва
маданий жиҳатдан тез тарақий
эти йўлини очиб берганлигини
тобора равшанроқ тушунимоқдалар.
(Қарасалар.)

Шу сабабли, озоодлик ва муста-
қиллик учун курашаётган мамла-
катларнинг халқлари порлоқ ис-
тиқболга бўлган умидларини со-
циализм тоғлари билан боғламоқ-
далар. Эндиликда имперализм-
нинг ҳар қандай кирдиқорлари
ҳам, баландпарвоз мунофиқона
гаплар ҳам, «ердам бериш» тў-
ғрисидаги ширин гаплар ҳам, хул-
лас ҳеч нарса ўз эркинлигини қат-
тиқ туриб ҳўмоқ қилаётган халқ-
ларни алдай олмайд, уларнинг
хўшёрлигини асло бўшаштирол-
майд.

Бутун Совет мамлакатини каби
Қозоғистонни ва Шарқдаги бошқа
республикаларни тез ривожланти-
ришини интернационал аҳамияти
ана шундай. Социалистик мамла-
катларнинг олға қараб қўйётган
қар бир қадами капитализм билан
муносабада социализм галабасини
яқинлаштиради. (Қарасалар.)

Ўртоқлар! Биз шунга аминми-
зи, социализмнинг жаҳон миёёси-
даги иқтисодий соҳада капитализм
билан қилаётган ана шу муносаба-
да бизнинг мамлакатимиз соци-
ализм кишиларга тобора кўпроқ
моддий ва маънавий неъматлар
бера олшини ва бераётганини исбот
этади. Бутун совет халқи саноат-
да ҳам, қишлоқ хўжалигида ҳам
меҳнат унумдорлигини ошириб,
ана шу улғу мақсад йўлида фидо-
корона меҳнат қилмоқда. Биз эри-
шган ютуқлар билан наома-
наиб қололмаймиз, биз бир мар-
радан иккинчи марран ағаллаб, ол-
га бораверишимиз керак.

Қозоғистон қишлоқ хўжалик
меҳнаткашлари, сизлар қандай
марраларни ағаллашингиз керак?

Қозоғистон экономикаси ва маданиятининг ўсиши — ленинча миллий сийбатнинг ғалабасидир

Ўртоқлар! Қозоғистон республи-
каси кейинги йилларда жуда гу-
рираб юксалмоқда. Мен Қозоғис-
тонда 1954 йилда — қўриқ ерларда
ишчилар эгитлар олинган пайтда,
1956 йилда — қўриқ ерлардан мўл-
қул галла ҳосили етиштирилган
чўқда бўлган эдим. Бу ерда ҳар
сафар келганимда республикангиз-
да қандай ақоиб ўзгаришлар бўй
берганлигини, партияимизнинг ра-
макат шарқий районларини бутун
лаб қишлоқлар билан ривожлантиришга
қаратилган йўлини амалда тур-
мушга таъкилотчи кишилар
қандай ўсиб, чиницаётганлигини
қўраман.

Қўриқ ўлка қишлоқ хўжалик
илғорларининг кенгаши ва ҳозир-
ги кенгашининг шунин қўрғат-
дики. Қозоғистон меҳнаткаш-
лари етти йилликнинг учинчи йили
бахорини янги, далил иш режале-
ри билан кутиб омондлар ва шу
йилнинг ўзидеёқ деҳқончилик ва
чорвачиликни ривожлантиришда
олға қараб катта қадам қўйиш-
ни, партиянинг XXII съездин меҳнат-
да янги муваффақиятлар билан
нишонлашни хоҳлайдилар. (Қар-
асалар.)

Совет Қозоғистонини — қўшмиллат-
ли социалистик Ватанимиз халқ-
ларининг бузилмас қардошчилик
иттифоқидаги энг катта републи-
каларнинг биридир. Қозоғистон
территорияси жуда каттадир. Бу
территория Франция, Буюк Бри-
тания, Германия Федератив Ре-
спубликаси ва Италия каби катта
давлатларини бирга қўшиб ҳисобла-
ганда уларнинг территориясидан
яқин баравар каттадир. Қозоғис-
тоннинг табиий бойликлари жуда
кўп бўлиб, бу бойликлар барча
қардош халқларнинг куч-ғайрати
билан тобора кен миёёда совет
жамииятга хизмат қилдирилмоқда.

Қозоғистон тўғрисида гал бор-
ганда, у Совет Иттифоқидаги та-
биий бойликлар қони, деб бениз
айтмактандир. Совет ҳокимияти
мамлакат халқ хўжалигини тиклаш
ва ривожлантириш йўлида биринчи
қадамларни қўйган йилларда
Владимир Ильич Ленин ҳозирги
пайтда Қозоғистон республикаси
составига кирган районларнинг жуда
да катта роль ўйнашини олдиндан
қўриб бапарот қилган эди. Ана шу
жуда бой ўланиниг ер ости бой-
ликларини ўрг

(Боши биринчи бетда)

ол» пахтачилик совхо-
ссисларининг гушт етиш-
доир қилган ҳисоблари
қатга сазовордир.

Дон
Гунт
Жун

қараганда, Жа-
областидағы
ачилик совхо-
ның гүшт етиш-
тан ҫисоблари
овордир.

нода экинчери керак
индир хосилининг
ўлганлиги сабабли
шайлари анча кў-
пий совхоз ичид-
тагино олмоқ учун
пешмактика ўри-
гич тятичлар жуда
ким. Тятичларда ю-
ки, пўнингдек ба-
муайян турлари-
мизин бўлади.
Экинчи қикдан ўр-
қонлар, мўн, я-
Урғонлар! Қуриқ ўлка қишлоқ
хўжалик илгоридаги негатиш-
дизилган нутқимда мутахассис-
ларнинг қилган хўсбиларини ай-
тиб берган эдим. Бу хўсбилар Қо-
зғистон республикасининг чим-
лиги обаластларда ҳайдалаган
ерларнинг ҳар юз гектарига хў-
сбиланган сўйилган 75
центнердан гўшт ва қишлоқ хў-
жалигига яроқли бошқа ерла-
нинг ҳар юз гектарига хўсбиланган 18
центнердан гўшт ештириши мум-
кинлигини ишотгайди.

Республикангизнинг сўғорила-
диган ерларда пахта ва бошқа
қимматли техника экинлари ешти-
тираётган Жанубий обаластларида
қишлоқ хўжалик ҳодимлари,
табиийдирки, бу хўсбиларга зўр
қизиқиш билан қарадилар. Илгор
пахтакор қолқозларинг ва совхоз-
ларнинг қолқозларинг ва ишчил-
ла, агрономлар, зоотехниклар ва
бошқа мутахассислар пахтачилик
хўжаликларидан гўшт ештиришни
қўлгайиришигиз катта резерв-
лиги бўлади.

Пахта алмашлаб экинларида
сўғориладиган ерлардан тўғри
қўбдаланиш пахта ештиришни
қўлгайириш билан бир қаторда
ем-хашак ештиришни янча қў-
лгайиришга имкон беради.

Шу жиҳатдан қараганда, Жа-
нубий Қозғистон обаластига
«Пахтаорол» пахтачилик совхо-
ни мутахассисларнинг гўшт ешти-
тиришга доир қилган хўсбилар
жуда диққатга сазовордир.

(Давоми учинчи бетда)

Урток Н.С. ХРУЩЕВ нутқи

(Боши иккинчи бетда)

Союз мутахассислари ҳайда-
дагидан ерларнинг ҳар юз гекта-
рига ҳисоблаганда сўйилган вази-
да 75 центнердан ва қишлоқ ҳў-
жалигига яроқли бошқа ерлар-
нинг ҳар юз гектарига ҳисобла-
ганда 16 центнердан гўшт етиш-
тирмак учун совхоз қанча миқдор-
да гўшт етиштириши, қанча ерга
маккажўхори, беда ва бошқа экин-
лар екиши кераклигини ҳисоблаб
чиқдилар.

Асосий иши пахтачилик бўлган
Урта Осиё полхозлари ва совхоз-
лари ҳам гўшт етиштиришни қў-
лайлаштиришга ўзларининг муноси-
б ҳисобларини қўйишлари мумкин.
Иккинчиси, асосий ишнинг муноси-
би эканлигини аниқ билиб олмоқ
учун мен совхоз директори ўртоқ
Куликовдан шундай ҳисоблар қи-
ло, менга айтишни илтимос қил-
ган эдим.

Мен сизларга ана шу ҳисоблар-
ни айтиб бермоқчиман.

«Пахтаорол» совхозининг ҳай-
далагини 10880 гектар ва қиш-
лоқ ҳўжалигига яроқли бошқа
8700 гектар ери бор.

Ҳўжаликда 1600 бош қорамол,
шу жумладан 504 бош ситир, шу-
нингдек 13507 бош қўй, 564 бош
чўча ва 590 бош от бор.

Шунча ҳайдалагидан ерга ва
бошқа ерларга эга бўлган бу сов-
хоз (сўйилган вазида) ҳайдала-
ган ерга ҳисоблаганда 8200 цент-
нер ва қишлоқ ҳўжалигига яроқли
бошқа ерларга ҳисоблаганда 1400
центнер ҳаммаси бўлиб эса, сў-
йилган вазида 9600 центнер
гўшт етиштириш, ёки ҳайдала-
ган ерларнинг 75 центнер ва қиш-
лоқ ҳўжалигига яроқли бошқа ер-
ларнинг ҳар юз гектарига ҳисоб-
лаганда 16 центнер гўшт етиш-
тириши мумкин.

Союз мутахассислари конкрет
пахта-пароитини ҳисобга олиб,
етиштириладиган гўшт структур-
расини қуйидагига қилиб белги-
лашди: маккажўхорида жува мўвдиди
бўлади, деҳ ҳисобламасдалар.

мол гўшти — 4950 центнер
қўй гўшти — 3520 центнер
эка 36 процент

чўча гўшти — 1130 центнер
эка 12 процент

Бу ерда шунинг айтиб ўтиш
ўринли бўладики бу совхозда чў-
ча гўшти ҳоҳирча кам етиштири-
лади. Ҳозир биз чўчачилигини
таъминлашнинг қандайдир нор-
мативларини ўрнатиб, таъминлаб
чиқишимиз керак. Бекон, бақат
гўшти ёки ёлғиз чўча гўшти олиш
мансабига чўчаларни бекон бе-
ришгирмоқ учун қандай озуқалар,
қандай нисбатда талаб қилиниши
ни белгилаб олишимиз керак. Бир
центнер сариғе ва бир центнер
чўча ёғи, ёки аюлганга ёғ ол-
моқ учун бўладиган сарфларини
ҳисоблаб чиқини керак.

Силарга маълумки, қўй қиш-
лар чўча ёғини истеъмол қила-
дилар, сариғека қараганда эри-
тилан ёғи яхшироқ кўрайдиган
одамлар ҳам озуқаси чўча ёғи
тўқ тўтали ва унинг калорийлиги
ҳам кўп, аммо сариғека қараган-
да чўча ёғи етиштириш учун ан-
ча кам харажат сарф бўлади.

«Пахтаорол» совхозига доир қи-
линганд ҳисобларни давом этти-
раман. Юқорида кўрсатиб ўтилган
миқдордаги гўштини етиштирмак
учун кераклик ем-хашак таъйинлаб
вазифаси қандай ҳал қилинмоқ-
да. Бу эса, 4000 центнер
мол гўшти етиштиришга, ёки на-
мики гўштининг 80 процентини
мол гўшти таъинишга етишти-
ришга имконият беради. Дони
одамлар маккажўхори поёнидан
бостирмоқчи сўз ҳисобига, шу-
нингдек беда ҳисобига 950 цент-
нер мол гўшти ёки жамини гўшт-
нинг қолган 20 проценти етишти-
рилади.

Маккажўхори дони, беда ҳисоб-
ига, шунингдек думбуллагидан
қайтариб олинган маккажўхори сў-
талари ҳисобига сўйилган вазида
120 центнер чўча гўшти етиш-
тириш қўла тўтилади. Совхозда
қўй гўшти таъини яёвлардан, беда
ва маккажўхори сўласи ҳисобига
етиштирилади.

Союз бундан ташқари 60
минг центнер, ёки қишлоқ ҳў-
жалигига яроқли ҳамма ерларнинг
ҳар юз гектарига ҳисоблаганда
300 центнердан сўт етиштириши
мўлжалланмоқда. Сўт етиштириш
учун керак бўлган ем-хашакнинг
ҳаммаси совхознинг ўзидан чи-
кади.

Совхозда саккиз далали алмаш-
лас ёғиб бўлиб: бунинг беш дала-
си ўғиз, бир даласи маккажў-
хори ва икки даласи бедалардан ибор-
ат бўлади.

Союз чорвачилик эҳтиёжларини
учун ем-хашак етиштиришни қў-
лайлаштириш билан бир вақтда пахта
етиштиришни асосий ҳисобдорлигини
ошириш ҳисобига қўйилган.

«Пахтаорол» совхоз ва унинг
раҳбарлари қимматли ташаббус
кўрсатдилар. Улар тегишли ҳисоб-
ларини қилиб қўйдилар ва гўшт
етиштиришни кескин равишда қў-
лайлаштиришга мўлжалландилар, бу
билан улар бошқа пахтакор ҳўжа-
ликлар учун яхши намуна кўрсат-
моқдалар. Лекин совхоз раҳбарла-
рини бир оз танқид қилиб ўтмоқ-
чиман.

Союз директори В. Н. Кули-
ков билан кўпдан танишман ва
уни яхши ҳурмат қиламан. У, ип-
нинг қўлини билишдан, ишлаб
чиқарилишни яхши таъинлотчи-
ни бўлган одамдир. Пахтаининг ҳисоб-
дорлиги ҳисобига «Пахтаорол»
совхозига қараганда юқорида кўр-
сатилганда эга бўлган йиллик ҳў-
жаликлар учунлиқ кўп эмас. Агар
у биричи бўлмасам ҳам, ҳар ҳолда
биричилик қилишим керак. Ўртоқ
Куликов мўлҳа қўлини қўйиб қўйиб
экин ва фўзаларни замонавий усул

билан сўвоиш тажрибаларини та-
пириб берди. Бу тажрибалар кат-
та аҳамиятга эга.

Шундай бўлса ҳам совхоз раҳ-
барлари бундай муваффақият-
ларга эришганлигига қарамай,
мен уларни танқид қилмоқчиман.
Мен уларни танқид қилмоқчиман
(Залда жўлашди). Нега, деҳ са-
вол беришнинг мумкин. Бирин-
чидан, ҳўжалигини таъминлаб экин-
ларни қўлайлаштириш билан қи-
ясида иккинчи сифатда таъмин-
лаб қилиниши асосий иш бўлади.
Экинларнинг таъминлаб қилиниш
осонроқ, лекин уни таъминлаб қи-
ласанг дарҳол унинг беги бўлиб
қолади, иккинчи кетмасин таъин
деҳ хавотир бўласан. (Залда ку-
лаб). Аммо ўртоқ Куликовни беги
бўлиб қолганидан хавотирлан-
май таъминлаб қила бериш мумкин.
У бақувват раҳбар ва таъминлаб
таъин ҳам бақувват бўлишига ёр-
дам беради. Лекин ўртоқ Куликов
гердаиб кетмасини учун унга би-
ринчи сифатга ёлғиз, бега экин-
ларини, масалан, маккажўхорини
етиштиришни юқорида кўрсатил-
ганда эга бўлган ҳодимлардан ўр-
натиб олиши керак, деҳ масала
бермоқчиман.

Танқид конкрет бўлиши учун
бу танқидни исботлайдиган ра-
қамларини айтиб бераман. 1960
йилда совхоздаги ҳисобдорлик ва
экин майдонларининг структураси
қуйидагига бўлган эди: пахта —
5693 гектар, гектардан олинган
ҳўш 30,6 центнер; дон олиш
учун экинган маккажўхори — 10
гектар, унинг гектардан олинган
ҳўш 27,4 центнер.

Ҳўш, ўртоқ Куликов, маккажў-
хорининг бундай ҳисоби тўғрисида
сизга нима дейишим мумкин. Сиз
эга қўйилганлигининг нутқини
эшитдингиз, улар сизга жаовоб
бериб ўтишди. Ҳисобнинг бундай
ман бўлиши уят. Силос бостирмоқ
учун 354 гектар ерга маккажўхори
экинган бўлса, унинг ҳар гек-
тардан 242 центнер ҳисоб олиш-
ган.

Ўртоқ Куликов агар мен бу
рақамлар тўғрисида индамай ўти-
диган бўлсам, одамларга қайси юз
билан қарайман. Улар: бошқа-
ларга неча мартабалик ўнлик қилиб
кўрсатилган илгор совхоз сўвои-
ладиган ерларда, яна бунинг си-
фати берилган. Ҳўшда маккажў-
хорининг ҳар гектардан 242 цент-
нердан ҳўш олиётганлигини кўри-
б туриб нега индамайсан, де-
майлари, ахир. Бу қандай гап,
сизлар би-бизнингизга қариндош-
мисиз, дейишмайдингиз? (Кули,
Қарасалар).

Совхозда бедалар 2976 гектар,
унинг ҳар бири гектардан оли-
натган ҳисоб 68 центнер. Шол-
— 25 гектар, гектардан олинатган
ҳисоб 48 центнер. Менмига бу
ўртача ҳисоб бўлса керак, шун-
дайми? Агар бу яхши ҳисоб дей-
ладиган бўлса, шолнинг ҳар бири
гектардан 80 центнердан, айрим
участкларда эса, қатто 170 цент-
нердан ҳисоб оладиган қозоқ шол-
лиқори Иброй Яхоевнинг муваф-
фақиятларига қандай баҳо бериш
мумкин. Бу ханикатан яхши ҳи-
соби, аммо сизнинг совхозингизда
ғи ҳисоби эса ўртоқ Куликов, ў-
ртача ҳисоб.

Совхозда суданика экинган май-
дон 28 гектар, гектардан оли-
натган ҳўш ҳисоби эса, 136
центнер. Сабабот-полли экинлар
экинган майдон 65 гектар, гек-
тардан олинатган ҳисоб 300 цент-
нер. Бу — жува кам.

Қартошка — 74 гектар. Гек-
тардан олинатган ҳисоб 54 цент-
нер. Бу ерда бир қўвчи қиш сў-
зга чиқди. Унинг асоси қартош-
канинг гектардан 100 центнер
ҳисоб олган (Қарасалар), совхозда
экинган 54 центнер ҳисоб олишди.
Шунинг иккинчи, бу совхозда
сули «бонинг» бундиган, экин
бўлиб қолган. Сўвоиладиган ер-
ларнинг 220 гектарига сули экин-
либ, унинг гектардан 18 цент-
нердан ҳисоб олганлар. Шу ҳам
қосим!

Совхозда ферма ҳўзурда ал-
машалаб экин ҳам бор бу алмаш-
лаб экин даладарида беда, судан-
ка, силос бостирмоқ учун макка-
жўхори экинмоқда. Шу экинлар
экинган жами майдон 455 гектар,
гектардан олинган ҳўш ҳисоби
эса 200 центнер.

«Пахтаорол» совхоз ва унинг
директори ўртоқ Куликов мамла-
катда таъинлаб бўлиб қолганлар.
Бу ҳўжалик яхши донг чиқарган.
Аммо, маккажўхори етиштири-
лган мана бу натижалар бу шў-
хара сира тўғри келмайди. Энг
хатарли нарса ҳам шунки, совхоз
раҳбарлари маккажўхорининг им-
кониятларини тушунаётган бўл-
салар керак. Бўлмас улар беда
гўсидан ҳам сўвоиладиган ерлар-
да маккажўхорининг ҳар бири ге-
ктардан 400 центнердан силосиб
ҳисоб олишни планлаштирмайдил-
лар.

Тўқ, ўртоқ Куликов, бу масала-
да мен сизга ёки бўломайман,
бундай ҳисоб афсусдан бўлиши
мумкин эмас. Винобарин, сиз
ишнингизни яхши кўрмасангиз бў-
ламан, мен айтмаманки, сиз бу-
нинг улмасдан чина олсан, сизда
етарли билим бор, иродатинг ҳам
бор. Пахта ҳисобига қандай яхши
ўнлик қўрсатган бўлсангиз, мак-
кажўхори ҳисобига ҳам шундай
ўнлик қўрсатган.

Маккажўхорининг ҳисобдорлиги
янхитадан бега ҳўжаликларини
бир-бирига таққосламоқчиман. Сиз
мана шу таққосламоқ қарасангиз
бу имкониятларининг яхшироқ
билиб олсан.

«Пахтаорол» совхози маккажў-
хорининг ҳар бири гектардан 242
центнердан силосиб ҳисоб олди.
В. Д. Дидковский раис бўлиб оли-
натган «Луч Востока» қолхоз
ҳар бири гектардан 417 центнердан
силосиб маккажўхори олдди. Гарчи
бу 242 центнерга қараганда кўп-
роқ бўлса ҳам, лекин бу ҳам ю-
қула кам, албатта. Ахир, бу ерлар
Қозғистоннинг сўвоиладиган ер-
лари, энг яхши ерларини. Қўйиб
ўқалади, тракторчи Қозғиб Жа-
нов Кўйиб ўқалади ўтган йил сў-
ғорилмадиган ерларда маккажў-

хорининг гектардан 680 центнер
ҳисоб олди. 1961 йилда эса гекта-
ридан 700 центнер ҳисоб олганга
сўз берди. У, ўртоқлар, ҳақиқатан
ҳам ўз ишининг устаси. Унинг
учун маккажўхори бутунай янги
экин, лекин у ишга қайрат билан
киришиб, жува яхши ҳисоб олди.

Нижойт, сизларнинг ҳаммагиз
Ўзбекистон республикасида «По-
литотдел» қолхонининг раиси ўр-
тоқ М. Г. Хваннинг нутқини эшит-
дингиз. Бу қолхоз ҳар бир ге-
ктардан сўталар билан бирига 1830
центнер маккажўхори олдди ва
маккажўхорини ўриб олишган шу
ернинг ўзига яна туруп эди, унинг
гектардан 300 центнердан қўпқоқ
олди. (Қарасалар).

Ўртоқ Куликов, сиз шу рақам-
ларнинг мағзини қайиб қўйинг ва
ана шунда ўзингизга ишқ топиб
олсан. Кези келганда шу ҳам
аслаб қўйингки, Новосибирскда
қандайдиган Чуганов кўшан трактор-
чи А. Г. Лисенков сўзга чиққан
эди. У, хийла сўзқўла бўлган
Чуганов области парашютига юз ге-
ктар ерга маккажўхори экиб, унинг
ҳар бири гектардан 1100 центнер-
дан силосиб маккажўхори олди.
(Қарасалар). 1961 йилда эса ўртоқ
Лисенков гектардан 1200 цент-
нердан ҳисоб беришга аҳд қи-
либ қўйди. Шунинг ўзи, ўртоқ-
лар, одамларнингнинг қарамон-
лиги эмасми? Улар резервларини
топмоқларини жува қатта имони-
ятларини кўрсатиб бермоқдалар.
Биз, мана шундай юксакликларга
эришганимиз керак! Бундай қи-
шларга шон-шарафлар бўлсин! (Қарасалар).

Мен, ўртоқ Куликовни танқид
қилишман, лекин маккажўхори
ҳисобига бошқа баты ўртоқлар-
нинг натижалари ҳам бундан ях-
ши эмас. Уларнинг ўзи ҳўсаса
чиқариб олишлар, ўртоқлар!

Ўртоқ Куликов, маккажўхорини
экинди, лекин уни унутиб қўйди,
кейин унга қайрилиб қарамади.
Аммо, маълумки, маккажўхори
ҳўш талабчан экин. У, одамлар-
нинг қайрилиб қарамаслигини ҳо-
ламайди ва ўзига нисбатан бундай
фўсатмасликка жавабдан у ҳам
тасмари бўрилиб олади. (Залда
кулаб). Аммо, ўртоқ Хаан, «По-
литотдел» қолхонининг қолхон-
лари маккажўхорига бошқача му-
олака қилмоқдалар. Қолхонларини
маккажўхорига юз ўтириб қара-
ганликлар учун маккажўхори ҳам
қолхонларини юз, ўтириб, гекта-
ридан «Пахтаорол» совхозига бўл-
гани натижа 242 центнер эмас, бал-
ки 1850 центнер ҳисоб берди.
(Қарасалар).

Сиз, ўртоқ Куликов, дала-
ларнинг мағзини бўлган маккажў-
хорини сийлаб-сийласангиз у ҳам
сизни ерлардан.

Ўртоқ Хваннинг нутқи тўғриси-
да баъзи мулохазаларимни айтиб
ўтмоқчиман. Мен у нутқи сўзлаёт-
гандада лўқма ташлаб, агар қолхоз
маккажўхорини қилиб қўйиб экин
йўлидан борадиган бўлса, бу би-
лан кўп нарсани йўқотадди, деҳ
айтаман эдим. Биз ишининг натижа-
ларига силосиб ҳисобини миқдо-
ригига қараб баҳо бермасдан,
бу ҳисобининг сифатига қараб ҳам,
маккажўхоридан сўталарининг со-
нига қараб ҳам баҳо беришимиз
керак. Баъзан миқдор қанчалик
муваффақиятнинг тўла равишда акс
эттирмайди. Агар сиз маккажў-
хори тўлалигини қилишга иш-
сантиз, ахир, бирмунча кўп
қўпқоқ олишнинг мумкин-у, лекин
унинг сўталари қамроқ бўлади,
гектар бопига ҳисоблаганда оқибат
натижада озуқа едиган ҳам
намроқ бўлади.

Сизлар эларнинг миқдорини
сиз, яхшиши қилма-хил тажриба-
лар қилиб кўриблар, ана шунда
қандай қаварта самаралароқ бў-
либ чиқишига ва улар маккажў-
хорининг тули қанча бўлганида
яхшироқ натижа беришига ўзла-
рингиз баҳо бера олсан. Ҳўшмо-
ли, маккажўхорини 70х70 ва
80х80 сантиметр қилиб экинши
синаб қўриш керакдир. Шундай
қилинганида ҳар бири унда би-
ринчи тул маккажўхори қолдириш
мумкин. Лекин бу ишни илмий
асосда ўтказмоқ, маккажўхорининг
таркибига қанча қарама-қар-
ши (қосил), қуруқ модала бол-
ганини аниқлаб қилиб қўриш учун
бу тажрибада лаборатория ҳо-
димларини ялал қилиш керак. Сизлар
бу тажрибаданлиқ натижаларини
таққослаб қўриб, маккажўхори
етиштиришнинг энг яхши метод-
ларини қандай афзалликларга эга
эканлигини ўзла-рингиз тўғри баҳо
бера олсан.

Мен ўртоқ Куликовга пахтага
қандай меҳр қўйган бўлсангиз,
маккажўхорига ҳам шундай меҳр
қўйингиз деҳ айтмоқчиман. Сов-
хозда пахта етиштиришнинг яхши
билишдан ва бунинг учун уларга
тасанно, аммо улар маккажўхори-
дан силосиб мўл ҳисоб олишнинг
ҳали ўрнатиб олишгани йўқ.

Союз раҳбарлари бунинг тушу-
ниб оладилар, фанат пахтадангина
эмас, шу билан бирига маккажў-
хоридан ҳам мўл ҳисоб етишти-
радиларини кўрсатадилар, деҳ
ўйламан.

Ўртоқ Куликов пахта топи-
раётган совхозларга қуянарагини
30 процентини қайтариб бериш
керак, деганида дастлаб мен унинг
бу таққосламоқ қарасангиз, мак-
кажўхори ҳисобига ҳам шундай
қаратган эдим. Лекин совхоздаги
экин майдонларининг структураси
ни суриштириб қарасам, бу сов-
хозда икки дала дин 3000 гектар
бедалардан иборат эканлигини,
сўвоиладиган ерларнинг 220 ге-
ктарига сули экинлаётганлигини,
фақат 10 гектар ердагина дон
олиш учун маккажўхори экинла-
ганлигини билиб олдим. Шундан
кейин ўртоқ Куликов қуянара сў-
раш ўринга ердан фойдаланишда
таътиб ўрнатилиш керак эканлиги
менга равшан бўлиб қолди. Шун-
дай қилинганида совхозда чорва-
чилигини тез ривожлантиришни ҳи-
собга олган таққирда ҳам, ем-ха-
ш етатириб бўлиб қолди.

Мен Жанубий Қозғистондаги
пахтакор совхоз мутахассислари
қилган ҳисобларини айтиб бердим.
Агар Ўзбекистонлик, тожикистон-
лик, қирғизистонлик ва туркманис-

толик ўртоқлар ўзларидан пахта-
кор районларнинг парашютига
таътибдан шундай ҳисоблар қилса-
лар, яхши бўлур эди.

Ўрта Осиё республикаларидан
шу кенгашда қатнашаётган деле-
гациялар мана шу кенгашнинг ва
бошқа зоналардаги кенгашларнинг

Деҳқончилик маданиятининг баъзи масалалари

Ўртоқлар! Сўғорилмадиган ерлар-
дан тўғри фойдаланиш Қозғистон
қишлоқ ҳўжалигини ривожланти-
ришнинг муҳим резервидир. Ҳо-
азирги вақтда республикада 1 мил-
лион 400 миң гектардан қўпқоқ
сўғорилмадиган ерлар бор.

Ҳўш, бу сўғорилмадиган ерларга
қандай экинлик экинмоқда?

Пахта 105 миң гектар, ёки 7,5
процент

Қанд лавлати 58 миң гектар,
ёки 4 процент

Сабабот ва полли экинлари 74
миң гектар, ёки 5 процент

Бог ва тоқзорлар 54 миң ге-
ктар, ёки 4 процент

Маккажўхори 308 миң гектар,
ёки 22 процент

Шол 13 миң гектар, ёки 1
процент

Бошқолли дон экинлари 258
миң гектар, ёки 18 процент

Беда — 286 миң гектар, ёки
21 процент

Мана шунинг ўзидан сўғорил-
мадиган ерлардан қишлоқ тўғри
фойдаланилмаётганлиги кўриб
турибди. Сизлар сўғорилмадиган
ерларнинг 258 миң гектаридан
экинлари экиб, унинг ҳар ге-
ктардан 75 центнер қамасида ҳисоб
олмоқдасиз. Шундай қилиб, сизлар
сўғорилмадиган ерларда дон экин-
ларидан қўриқ ерлардаги қар-
вадан анча кам ҳисоб олмоқда-
сиз. Сўғорилмадиган ерларда шун-
дай ҳисоб олинатган пайтда, дон-
нинг бир центнери қанчага туши-
шини ҳисоблаб қўйинглар ва қў-
риқ ерларда олинатган доннинг
қиммати билан уни таққосланг-
лар.

Сизларнинг парашютигизда сў-
ғорилмадиган ерларга биринчи на-
вбатда чигит экин керак, пахтага
қанча кўп эксангиз, шунчалик ях-
ши бўлади, шунингдек бундай ер-
ларга шол, маккажўхори экин
керак, лекин маккажўхоридан ҳўш
қолган олаётган миқдорда ҳисоб
олиш керак, бундай ерларга қанд
лавлат экин, унинг гектардан
400-600 центнер ҳисоб олиш, шу-
нингдек беда экин керак.

Шуни айтиш керакики, сизлар
сўғорилмадиган ерларда фақат дон
экинлардангина эмас, шу бил-
ан бирига бошқа экинлардан ҳам
жува кам ҳисоб олмоқдасиз. Ов-
мақта областининг қолхоз ва сов-
хозларига 1960 йилда сўғорил-
мадиган ерларда қуйидагига ҳисоб
олинди: қанд лавлатининг ҳар ге-
ктардан 194 центнер, маккажў-
хори доли — 22,2 центнер, қуруқ
банан — 23 центнер, тақор ай-
ван — 23 центнер, тақор ай-
ван — 23 центнер, тақор ай-
ван — 23 центнер.

Аммо Гарбий Қозғистонда тажри-
ба станициясининг даладарига ер-
ларни сўғорини натижасида қуй-
дагига ҳисоб олинмоқда:

Маккажўхорининг ҳар гекта-
ридан (4 йил мобайнида ўрта ҳисоб-
да) 60,5 центнер дон олимоқда.

Қанд лавлатининг ҳар гекта-
ридан (3 йил мобайнида ўрта ҳи-
собида) 51 центнер ҳисоб олиш-
ди.

Бедалнинг ҳар бири гектардан
(12 йил мобайнида ўрта ҳисобида)
125 центнердан қуруқ беда оли-
ди.

Сўғорилмадиган ерлардаги деҳ-
қончилик учун бундай ҳисобни ҳам
қўйиб бўлмайди, албатта, лекин
ҳар ҳолда бу яхши ҳисоб.

Олмақта областининг ўзидан сў-
ғорилмадиган ерлардан фойдала-
нишни яхши намуналардан бири
Панфилов районидир. «Октябрь»
40 йиллик қолхозда Усман Ма-
метов эвеноси 30 гектар ерга мак-
кажўхори экиб, унинг ҳар бири
гектардан 123 центнердан макка-
жўхори доли олди.

Шу қолхозда Турсун Ушуров
эвеноси 70 гектар майдонда мак-
кажўхорининг ҳар бири гектардан
1200 центнердан қўпқоқ ва 30
гектар майдонда ҳар бири гекта-
ридан сўтаси билан бирига 104 цент-
нердан қуруқ дон олди.

Қозғистонлик ўртоқлар, мана
шунлардан ўнлик олишлар! Гарчи,
Ўртоқ Ушуров қўпқоқ ҳисобини
Ўзбекистондаги қолхозга қараган-
да бирмунча қамроқ олган бўлса
ҳам, лекин унинг иши ибрат олиш-
га арийдиган муносиб ва яхши
намуналар (Қарасалар).

Тўзғилор районидан Круп-
ская қолми қолхозда эвеноси бо-
ши Вера Иосифовна Лютова қўй
биллардан бири қанд лавлатининг
ҳар бири гектардан 450-500 цент-
нер ҳисоб олмоқда. (Қарасалар).

Бу мисол

